

Johdatus Herran rukoukseen

Mitä on rukous?

- Rukous voidaan määritellä kääntymiseksi itseä ylemmäksi koetun puoleen.
  - Lat. *precari* "pyytää tosissaan, kerjätä, anoa, vedota"
  - Useimmiten rukous on kääntymistä Jumalan tai jonkin muun tuonpuoleisuudessa olevan olennon puoleen – henget, pyhimykset, vainajat jne.
  - Rukous voidaan kohdistaa – erityisesti pyyntönä – myös jollekin elävälle henkilölle, joka voi vaikuttaa asiaan, jota rukoilija epätoivoisesti haluaa.
- Rukouksen lajit:
  - Pyyntö: rukoilun kohteelta pyydetään jotain
  - Esirukous on pyyntörukouksen alalaji, jossa ei pyydetä itselle vaan muille
  - Ylistys: rukoilun kohdetta ylistetään hänen olemuksestaan, teoistaan ja vallastaan
  - Kiitosrukouksessa kiitetään jostain erityisesti mainitusta asiasta.
  - Katumus liittyy synnintunnustukseen yksityisesti tai yhteisesti
  - Kontemplaatio on viipymistä Jumalan edessä tai Jumalan katselemista
  - Meditaatio on Raamatun tai muiden pyhien tekstien lukemista ja niiden mietiskelyä tavoitteena kommunikaatio Jumalan kanssa
- Rukouksen muodot:
  - Yksityinen sanaton rukous
  - Yksityinen tai yhteinen vapaamuotoinen rukous
  - Yksityinen tai yhteinen valmiin rukouksen lukeminen
  - Resitatiivinen rukous
  - Laulu
- Rukoukseen liittyvät tavat:
  - Aika
    - Vuorokaudenajat: aamu, päivä, ilta, jne.
    - Tietyt päivät
    - Erityiset juhlat
  - Pukeutuminen tai riisuuntuminen
    - Miehillä hattu päästä – juutalaisilla hattu päähän
    - Muslimeilla kengät jalasta
    - Erilaiset puhdistautumismenot
  - Fyysiset muodot
    - Käsien ristiminen, käsien kohotus, ristinmerkin teko
    - Polvistuminen, seisominen, pään kumartaminen, tanssiminen
    - Kynttilät, rukousnauhat, öljy tms. rukousesineet
    - Rukouksen suunta: kristityillä alttari itään, muslimeilla rukous Mekkaa kohti

Herran rukouksen selityshistoriaa

Herran rukous on ainoa tunnustuksenomainen kaikkia kristittyjä yhdistävä teksti. Yhdessä uskontunnustuksen, 10 käskyn ja Herran siunauksen kanssa se muodostaakin kristillisen kasteopetuksen perustan.

TL Matti Poutiainen mainitsee Isä meidän –rukouksen selityksessään ([STI 8.4.1999](#)), että Frederick Vokes (1970) kiinnittää Herran rukousta kolmella ensimmäisellä vuosisadalla käsittelevässä artikkelissaan huomiota siihen, että tämän rukouksen käytöstä varhaisimpana aikana ei ole kovin paljon tietoa. Isä meidän -rukous esiintyy Uudessa testamentissa vain Matteuksen ja Luukkaan evankeliumeissa. Markus ja Johannes eivät sitä esitä, eikä muissakaan Uuden testamentin kirjoissa ole suoranaisia viittauksia siihen. Uuden testamentin ajalta, ensimmäisen vuosisadan lopulta, rukous tunnetaan vain Apostolisten isien kirjoituksista Apostolien opetuksesta eli Didakhesta (Did. 8:2). Seuraavaksi rukous nousee esille vasta toisella vuosisadalla Tertullianuksen, Origeneen ja Cyprianuksen kommentaarien myötä. Ensimmäinen varma maininta liturgisesta käytöstä on Kyrillos Jerusalemilaisella 300-luvulta.

Vaitonaisuuden taustalla saattaisi olla kirkossa vallinnut–vaikenemissääntö (disciplina arcani), jonka mukaan Isä meidän -rukous kuului sellaiseen kristilliseen aineistoon, jota ei paljastettu muille kuin kastettaville. Sääntö ei kuitenkaan liene ollut kovin yleisesti käytössä, joten todennäköisimmältä tuntuu, että Herran rukous saavutti suosituksen yksityisessä ja liturgisessa rukouksessa vasta vähitellen. Tähän viittaa myös se, että ensimmäisinä kristillisinä vuosisatoina rukouksen täsmällinen muoto ei ollut vielä vakiintunut. Vähitellen Matteuksen evankeliumin esittämä muoto tuli yleisesti käyttöön.

Poutiainen toteaa edelleen, että

[e]dellä mainittujen kirkkoisien kommentaarien lisäksi merkittävimpiä varhaisia rukouksen selityksiä on Augustinuksen vuorisaarnan selitykseen sisältyvä Isä meidän -rukouksen kommentaari vuodelta 394. Keskiajan tärkeimpänä selityksenä voitaneen pitää Tuomas Akvinolaisen kommentaaria vuodelta 1273.

Luther selitti Herran rukousta sekä Isossa että Vähässä katekismuksessa. Samanlaisia selityksiä löytyy muidenkin kirkkojen julkaisemana. Muita protestanttisia katekismuksia, joissa on Herran rukouksen selitys, ovat mm. Johann Brenzin laatima *Württembergin katekismus* (1589), Caspar Olevianuksen ja Zacharius Ursinuksen *Heidelbergin katekismus* ([1563](#)), Geneven katekismus ([1536](#) - Q256-295). Westminsterin lyhyt katekismus ([1643-9](#) – Q99-107) ja laaja katekismus ([1643-9](#) – Q185-196). Eri kirkkojen katekismusten tekstejä löytyy [täältä](#).

Myös Katolisen kirkon katekismus (1992, suom [2005](#)) sisältää Herran rukouksen selityksen.

Suomalaisista Herran rukouksen selityksistä on mainittava erityisesti Martti Simojoen *Isä meidän joka olet taivaissa...* (1980), Petri Järveläisen *Rukouksen elämänmuoto* (1992), Tapio Saranevan *Isä meidän* (1998) sekä nykyinen kirkkomme *Katekismus* (1999).

Herran rukouksen rakenne

Johdanto

Luukkaalla (11:1-2) esipuhe on hyvin lyhyt ja tilannetta kuvaileva:

”Kerran, kun Jeesus oli ollut rukoilemassa, eräs hänen opetuslapsistaan pyysi: ”Herra, opeta meitä rukoilemaan, niin kuin Johanneskin opetti opetuslapsiaan.” Jeesus sanoi heille: ”Kun rukoilette, sanokaa näin:”

Siitä voi huomata, että ilmeisesti juutalaisilla opettajilla oli tapana opettaa seuraajilleen jokin rukous, koska tekstissä viitataan siihen, että Johanneskin opetti seuraajiaan rukoilemaan.

Matteuksen versiossa esipuhe on paljon pidempi:

”Kun rukoilette, älkää tehkö sitä tekopyhien tavoin. He asettuvat mielellään synagogiin ja kadunkulmiin rukoilemaan, jotta olisivat ihmisten näkyvissä. Totisesti: he ovat jo palkkansa saaneet. Kun sinä rukoilet, mene sisälle huoneeseesi, sulje ovi ja rukoile sitten Isääsi, joka on salassa. Isäsi, joka näkee myös sen, mikä on salassa, palkitsee sinut.

”Rukoillessanne älkää hokeko tyhjää niin kuin pakanat, jotka kuvittelevat tulevansa kuulluiksi, kun vain latelevat sanoja. Älkää ruvetko heidän kaltaisikseen. Teidän Isänne kyllä tietää mitä te tarvitsette, jo ennen kuin olette häneltä pyytäneetkään.” (Mt 6:5-8)

Ensimmäinen piirre on se, että rukouksen ei tulisi olla oman itsensä esittelemistä vaan sen olisi oltava hyvin yksityinen seremonia.

Toinen piirre on se, että Jeesus ei ilmiselvästi pitänyt pitkistä muodollisista rukouksista.

Luther on Isossa Katekismuksessa samoilla linjoilla Isä meidän –rukouksen selityksessään: ” On kyllä eittämätön totuus, etteivät ne pälpätykset ja hoilaamiset, joita tähän mennessä on kirkoissa ja muualla rukouksina esitetty, ole mitään rukouksia olleet. Tuollainen ulkokohtainen meno kelpaa, mikäli se tehdään oikein, pikkulasten, koululaisten ja oppimattomien harjoitukseksi. Laulamiseksi tai lukemiseksi sitä voidaan sanoa, mutta ei varsinaiseksi rukoilemiseksi.”

Pyynnöt

- Perinteisesti Herran rukous on jaettu kuuteen (tai seitsemään, jos viimeisessä on kaksi) pyyntöön.
- Kolme ensimmäistä kohdistuu Jumalaan itseensä: sinun nimesi, sinun valtakuntasi, sinun tahtosi
- Seuraava pyyntöjen sarja kohdistuu omaan elämäämme: ”anna meille ... anna meille anteeksi ... älä johdata meitä ... päästä meidät...”
- Lopuksi tuo edellä mainittu doksologia, jota ei ole varhaisimmissa rukouksissa

Rukouksen esikuva

- Herran rukous on yksinkertainen ja sen olisi oltava yleensä rukoustemme esikuva

- Rukousten rakenteen tulisi lähteä Jumalalle ja Hänen tahtonsa antautumisesta ja vasta sitten pyytää jotain meille.
- Rukousten tulisi olla kollektiivisia – pyynnöt meille eikä minulle
- Rukoukset eivät saa olla verhottuja saarnoja tai opetuspuheita
- Rukousten tulisi olla lyhyitä

Kaksi versiota: Matteuksen ja Luukkaan

Matteus 6:9-13 (KR 1992)	Matteus 6:9-13 (KR 1938)	Luukas 11:1-4 13 (KR 1992)	Luukas 11:1-4 13 (KR 1938)
Isä meidän, joka olet taivaassa!	Isä meidän, joka olet taivaassa!	Isä,	Isä,
Pyhitetty olkoon sinun nimesi.	Pyhitetty olkoon sinun nimesi;	pyhitetty olkoon sinun nimesi.	pyhitetty olkoon sinun nimesi;
Tulkoon sinun valtakuntasi.	tulkoon sinun valtakuntasi;	Tulkoon sinun valtakuntasi.	tulkoon sinun valtakuntasi;
Tapahtukoon sinun tahtosi, myös maan päällä niin kuin taivaassa.	tapahtukoon sinun tahtosi myös maan päällä niinkuin taivaassa;		[tapahtukoon sinun tahtosi myös maan päällä niinkuin taivaassa;]
Anna meille tänä päivänä jokapäiväinen leipämme.	anna meille tänä päivänä meidän jokapäiväinen leipämme;	Anna meille päivästä päivään jokapäiväinen leipämme.	anna meille joka päivä meidän jokapäiväinen leipämme;
Ja anna meille *velkamme anteeksi, niin kuin mekin annamme anteeksi niille, jotka ovat meille velassa.	ja anna meille meidän velkamme anteeksi, niinkuin mekin annamme anteeksi meidän velallisillemme;	Anna meille syntimme anteeksi, sillä mekin annamme anteeksi jokaiselle, joka on meille velassa.	ja anna meille meidän syntimme anteeksi, sillä mekin annamme anteeksi jokaiselle velallisillemme;
Äläkä anna meidän joutua kiusaukseen, vaan päästä meidät pahasta.	äläkä saata meitä kiusaukseen; vaan päästä meidät pahasta	Äläkä anna meidän joutua kiusaukseen.	äläkä saata meitä kiusaukseen; [vaan päästä meidät pahasta."]
[Sillä sinun on valtakunta ja voima ja kunnia iankaikkisesti. Amen.]***			

* Suomen evl. kirkon käyttämä versio: Ja anna meille meidän syntimme anteeksi, niin kuin mekin anteeksi annamme niille, jotka ovat meitä vastaan rikkoneet.

* Ekumeeninen sanamuoto: Ja anna meille anteeksi velkamme, niin kuin mekin annamme anteeksi velallisillemme.

** Tämä doksologia eli ylistys puuttuu vanhimmista käsikirjoituksista. Liturgisessa perinteessä se on liitetty rukoukseen jo hyvin varhain: Didakhessa – kahdentoista apostolin opissa – se kuuluu: ”Sillä sinun on voima ja kunnia iankaikkisesti.” Apostolisissa konstituutioissa,⁴ joka on varhainen kirkkojärjestys, ”voiman ja kunnian” eteen lisätään ”valtakunta”. Bysanttilainen traditio aloittaa doksologian sanoilla ”sillä sinun, Isä, Poika ja Pyhä Henki, on ...”. (Katolisen kirkon katekismus, 2760)

Tämän syksyn luentosarja:

Sunnuntai-iltaisin klo 18-20 Artturi-salissa

Illoissa n. 45-60 min luento, jonka jälkeen n. tunnin keskustelu teekupposen ääressä.

2.10.2016	Johdatus Herran rukoukseen	MM
9.10.2016	Isä meidän, joka olet taivaissa	THv
16.10.2016	pyhitetty olkoon Sinun nimesi	JHe
23.10.2016	Tulkoon Sinun valtakuntasi	MM
30.10.2016	Tapahtukoon Sinun tahtosi niin maan päällä kuin taivaissa	JHe
6.11.2016	Anna meille tänä päivänä meidän jokapäiväinen leipämme	MM
13.11.2016	Ja anna meille meidän syntimme anteeksi niin kuin mekin anteeksi annamme meitä vastaan rikkoneille	THv
20.11.2016	Äläkä saata meitä kiusaukseen vaan päästä meidät pahasta	JHe
27.11.2016	sillä Sinun on valtakunta, voima ja kunnia iankaikkisesti	MM

JHe= Jarmo Hella

THv= Tiina Huovila

MM = Martti Muukkonen